

مقایسه وضعیت آزادی‌بیان در حکومت وحدت‌ملی و دوران حکومت 13 ساله حامد کرزی

پیشخوان

یافته‌های نی، حمایت‌کننده‌ی رسانه‌های آزاد افغانستان نشان می‌دهد که رفتار حکومت با رسانه‌ها، در دوره‌ی حکومت وحدت‌ملی در حالت‌های گوناگون، بدتر شده است.

این یافته‌ها حاکی است که در نزدیک به سه سال حکومت وحدت‌ملی، رفتار حکومت در برابر رسانه‌ها و خبرنگاران بدبینانه و وضعیت کار رسانه‌ها در این دوره بدتر شده است. گزارش‌ها نشان می‌دهد که در جریان سه سال حکومت وحدت‌ملی، خلاف دوره‌ی حکومت حامد کرزی، سران حکومت به رسانه‌ها و خبرنگاران اهانت کرده‌اند.

همچنان بر اساس این آمار، برای نخستین بار، شورای امنیت ملی در زمان حکومت وحدت‌ملی دست به بازداشت غیرقانونی خبرنگاران زده است.

بر اساس جمع‌بندی آمار، اهانت خبرنگاران و کسبه‌کاران از سوی دفتر سخنگوی رییس‌جمهور، از دیگر واقعات تازه‌ی برخوردهای بدبینانه با رسانه‌ها است. لت و کوب خبرنگاران توسط محافظان رییس‌جمهور نیز خشونت دیگری است که در دور حکومت وحدت‌ملی پدید آمده است و پیش از آن رواج نداشت.

همچنان برخلاف قانون، برای نخستین بار پس از روی کار آمدن نظام متعهد به آزادی بیان، حکومت وحدت‌ملی بر رسانه‌های چاپی نیز با ارجحیت دادن قانون مالیات، متضاد با قانون رسانه‌ها، مالیه وضع کرده است. همین گونه، در دوره‌ی حکومت وحدت‌ملی، از نقش‌آفرینی رسانه‌ها در بنیادگذاری روند دموکراتیک یا انتخابات در کشور، کاسته شده است؛ چنان‌که از ساختار کمیته‌ی گزینش کمیشنران کمیسیون‌های انتخاباتی نماینده‌گی رسانه‌ها در جریان حکومت وحدت‌ملی حذف شد. همچنان بر بنیاد آمارهای نهادهای رسانه‌ای، منع پرسیدن و اطلاع‌ندادن به خبرنگاران از سوی رییس‌جمهور، برای اولین بار در حکومت وحدت‌ملی پدید آمده و پیش از آن، سابقه نداشت.

در این گزارش، ما به بررسی مقایسه‌ای رفتارهای حکومت وحدت ملی با عین زمان در دوره‌ی حامد کرزی رییس‌جمهور پیشین می‌پردازیم.

در مجموعه‌ی این رفتارهای حکومت وحدت ملی با رسانه‌ها، قانون اساسی، قانون رسانه‌ها و قانون دسترسی به اطلاعات و اعلامیه‌ها و کنوانسیون‌های حقوق بشری که افغانستان به آن‌ها در زمینه‌ی رعایت حق آزادی بیان و پخش اطلاعات متعهد است، نقض شده است که هر کدام را به تفصیل درج این گزارش کرده ایم.

1- ممانعت از پرسیدن توسط رییس‌جمهور

الف: در حکومت وحدت ملی

یکی از موارد نقض‌کننده‌ی آزادی بیان و دسترسی به اطلاعات، جلوگیری از پرسیدن و پاسخ نگفتن از سوی عالی‌ترین مقام دولت است. ممانعت از درخواست اطلاعات توسط رییس‌جمهور، برای اولین بار، از سوی اشرف غنی بنا نهاده شد.

در دوران حکومت وحدت ملی قانون حق دسترسی به اطلاعات، توسط بزرگترین مقام دولتی، به صورت واضح پیش چشم دوربین خود رسانه‌ها نقض شد. بیستم حمل امسال (۱۳۹۶) بود که رییس‌جمهور غنی در یک نشست خبری در ارگ ظاهر شد و در پیوند به سفرهایش به آسترالیا و اندونیزیا معلومات داد. اما زمانی که شریف امیری، یکی از خبرنگاران طلوع نیوز سؤالی را برای دریافت اطلاعات و پخش آن به مردم مطرح کرد، رییس‌جمهور با وی به شیوه‌ی اهانت‌آمیز رفتار کرد و به پرسشش پاسخ نداد. این برخورد رییس‌جمهور غنی با واکنش‌های تند روزنامه‌نگاران و نهادهای حامی آزادی بیان مواجه شد.

پس از آن در همان روز شاه‌حسین مرتضوی، سرپرست دفتر مطبوعاتی ریاست جمهوری در واکنش به موقوفگی‌های روزنامه‌نگاران و نهادهای صنفی و پشتیبان خبرنگاری، در توجیه برخورد رییس‌جمهور غنی با خبرنگاران، در صفحه‌ی فیس‌بوکش نوشت: «خبرنگاران بر اساس تفاهم قبلی وعده کرده بودند که در پیوند به موضوع کنفرانس سؤال می‌کنند.»

این در حالی است که قوانین نافذه‌ی جمهوری اسلامی افغانستان، هیچ محدودیتی را برای پرسیدن از رییس‌جمهور و

یا هر مسئول دیگر، آن هم در نشست‌های خبری، پیش‌بینی نکرده است.

شریف امیری، در گفت‌وگو با دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی می‌گوید: «رییس‌جمهور در حالی مانع طرح پرسش من شد که خبرنگاران سایر رسانه‌ها وقتی بیرون از موضوع کنفرانس سؤال می‌پرسیدند، پاسخ می‌گفت، اما همین که متوجه شد در مورد حاکمیت قانون می‌پرسم، مانع ام شد.»

به باور این خبرنگار، مانع شدن رییس‌جمهور از پرسیدن سؤال در واقع نوعی بی‌احترامی در برابر خبرنگاران شمرده می‌شود «احساس کردم در برابر من که نماینده‌ی یک رسانه‌ی بزرگ بودم، رییس‌جمهور بی‌احترامی کرد.»

دفتر نی در واکنش به این اقدام گفته بود که هیچ تفاهم‌نامه‌ای فراتر از قوانین نافذی جمهوری اسلامی افغانستان بوده نمی‌تواند.

عبدالمجیب خلوتگر، رییس‌نهاد نی در این مورد گفته بود: «قانون از تفاهم و تفاهم‌نامه‌ها فراتر است. ماده‌ی پنجاه قانون اساسی کشور، دسترسی به اطلاعات را حق هر شهروند می‌داند. قانون حق دسترسی به اطلاعات، ارائه‌ی هر گونه اطلاعات را مگر این که خلاف منافع عامه، تمامیت ارضی و استقلال افغانستان باشد، از وظایف دولت افغانستان می‌داند. هیچ مفاهمه‌ای نمی‌تواند قانون اساسی و یا قانون دسترسی به اطلاعات را نفی کند.»

در فقره‌ی دوم ماده‌ی چهارم قانون دسترسی به اطلاعات در باره‌ی مکلفیت دولت برای ارائه‌ی اطلاعات آمده است: «اداره‌ها مکلفاند، طبق احکام مندرج این قانون، اطلاعات را به دسترس مردم قرار دهند.»

همین گونه پاسخ‌ندادن رییس‌جمهور به پرسش‌های یک خبرنگار در کنفرانس خبری در روز ۲۰ حمل ۱۳۹۶، باعث شد که خبرنگاران دیگر نیز برای اهانت نشدن، در زمینه‌های دیگر کاری‌شان، از رییس‌جمهور سؤالی را نپرسند. وضع محدودیت در پرسیدن، به طور واضح، نقض صریح قانون دسترسی به اطلاعات بود که به اساس آن قانون، دریافت معلومات و اطلاعات را حق هر شهروند دانسته و مسئولان دولتی را مکلف به ارائه معلومات و اطلاعات مطالبه شده می‌سازد. تفاهم با خبرنگاران برای پرسیدن چیزی و نپرسیدن چیزی دیگر، نشان از رفتار نظام‌مند ریاست جمهوری برای نشر شدن یک موضوع و

جلوگیری از درز اطلاعات در باره‌ی موضوعی دیگر بوده است و در تضاد با قوانین قرار دارد.

پس از آن نشست، نهادهای خبرنگاری از پاسخ ندادن رییس‌جمهور به پرسش‌هایشان انتقاد کردند و گفتند که این اقدام رییس‌جمهور در مغایرت با قانون اساسی و در تناقض با قانون حق دسترسی به اطلاعات، که خودش آن را برای نخستین بار توشیح کرده است، قرار دارد.

در این میان، مرکز خبرنگاران با نشر اعلامیه‌ای گفت: «رییس‌جمهور برخلاف قانون دسترسی به اطلاعات که خودش توشیح کرده و آن را از جمله افتخارات کاری‌اش می‌داند، اجازه نداد خبرنگار طلوع نیوز سؤال خارج از برنامه‌ی سفرش مطرح کند و با خبرنگار آریانانیوز نیز برخورد مشابه داشت، اما با وجود آن به پرسش خبرنگار تلویزیون الجزیره قطر که به برنامه‌ی او ربطی نداشت جواب داد.»

ب: در حکومت قبلی

در دوره‌ی پیش از حکومت وحدت ملی، نه تنها در زمان مشابه حکومت وحدت ملی، بلکه حتی در جریان ۱۳ سال (۱۳۸۱-۱۳۹۳) که از آمدن نظام متعهد به آزادی بیان در کشور گذشت، هیچ‌گاه رییس‌جمهور قبلی مانع پرسیدن خبرنگاران نشد.

2- توهین رییس‌جمهور به رسانه‌ها

الف: در حکومت وحدت ملی

با آن که در آغاز کار، تعهدها و وعده‌های خوبی از سوی حکومت وحدت ملی برای فراهم‌سازی زمینه‌ی استفاده‌ی بهتر از حق بیان آزاد مطرح می‌شد، اما پس از گذشت ماه‌ها، دیگر خبری نه تنها از تشویق و زمینه‌سازی بیشتر برای بیان آزاد و گسترش رسانه‌ها نبود، بلکه اشرف غنی رییس‌جمهور کشور به گفتار اهانت‌آمیز درباره‌ی رسانه‌ها نیز روی آورده است.

آقای غنی در یازدهم قوس ۱۳۹۵، خطاب به نیروهای امنیتی در قول اردوی ۲۰۹ شاهین در ولایت بلخ گفت: «تلویزیون‌ها

را یک طرف بگذارید | بمانید که از آن‌ها باد برآید، از شما بم می‌برآید.»

نی و نهادهای دیگر حامی رسانه‌ها و خبرنگاران، این گفتار «توهین‌آمیز» رییس‌جمهور نسبت به رسانه‌ها را نکوهش کردند و ضمناً از رییس‌جمهور خواستند تا از رسانه‌ها معذرت بخواهد، اما او معذرت نخواست. نهادهای حامی رسانه‌ها، به این باور بودند که معذرت‌خواهی رییس‌جمهور هم‌زمان با این که می‌توانست سبب ادای دین و تعهد او به آزادی بیان و رسانه‌های آزاد شود، دلیلی برای تقویت حس کار معیاری در میان خبرنگاران نیز می‌شد.

هم‌چنان برای اولین بار در ۱۶ سال گذشته در زمان حکومت وحدت ملی بود که سخنگوی عالی‌ترین مقام دولتی، به خبرنگاران و نیز بالعکس به کسبه‌کاران (کچالوفروشان)، اهانت کرد.

سخنان شاه‌حسین مرتضوی سرپرست دفتر سخنگوی ریاست جمهوری که در یک برنامه‌ی تلویزیونی به تاریخ ۲۰ حمل، خبرنگاران را کچالوفروشان خواند و با کسر شأن متقابل، این بخش‌های جامعه را اهانت کرد، نیز خبر ساز شد و به صورت یک صدا، همه‌ی خبرنگاران و کارکنان رسانه‌ها، این نوع برخورد با روزنامه‌نگاران را مناسب جایگاه ارگ ریاست جمهوری ندانستند و از آن به شدت انتقاد کردند. حتی برخی از خبرنگاران در واکنش به این سخنان از برخورد ریاست جمهوری در برابر رسانه‌ها، ابراز ناامیدی کرده، گفتند: «فاتحه‌ی آزادی بیان را بخوانید!»

ب: در حکومت قبلی

از سال ۱۳۸۱ تا آغاز حکومت وحدت ملی، هیچ‌گاهی رییس‌جمهور وقت به گفتارهای اهانت‌آمیز در باره‌ی رسانه‌ها روی نیاورد. بنا بر این، رییس حکومت وحدت ملی، اولین رییس‌جمهور نظام نو پس از سال ۱۳۸۱ در افغانستان است که به رسانه‌ها با ادبیاتی که «توهین‌آمیز» خوانده می‌شود، سخن می‌گوید. هم‌چنان هیچ کدام از سخنگویان دوره‌های قبل از حکومت وحدت ملی، به رسانه‌ها و کسبه‌کاران، اهانت نکرده بود.

۳- بازداشت خبرنگاران به دستور شورای امنیت ملی

الف: در حکومت وحدت ملی

در شانزده سال گذشته، برای نخستین بار در جریان حکومت وحدت ملی بود که شورای امنیت ملی، با زیرپا کردن قانون رسانه‌ها، چندین خبرنگار را بازداشت کرد.

ذکی دریابی، مدیر مسئول روزنامه‌ی اطلاعات روز و جواد ناجی از فعالان رسانه‌ای یکی پی دیگر، در اول و دوم سنبله ۱۳۹۵ به دستور مجتبی‌الله اتمر، مشاور شورای امنیت ملی و توسط امنیت ملی بازداشت شدند. امنیت ملی از آنان، در باره‌ی شناسه‌ی فیس‌بوکی «کابل‌تاکسی» که از رهبران و مسئولان دولتی انتقاد می‌کرد، بازجویی نمود و پس از چندی، آزاد شدند.

پس از رهایی، این دو روزنامه‌نگار به دلیل بازداشتشان به دستور شورای امنیت ملی، گفتند که احساس خطر می‌کنند. آنان گفتند که کابل‌تاکسی، رهبران و اشخاص مهم را مورد انتقاد قرار داده و حالا با این اقدام مشاور شورای امنیت ملی، هواداران رهبران نقد شده به گمان این که نویسنده‌گان کابل‌تاکسی، ذکی دریابی و جواد ناجی هستند، قصد جان آنان و خانواده‌ی‌شان را خواهند کرد.

جواد ناجی، در گذشته کارمند بخش اطلاعات اداره‌ی امور بود، اما در زمان این اقدام شورای امنیت ملی، کارهای رسانه‌ای می‌کرد. به گفته‌ی آقای ناجی امنیت ملی او را به دستور مجتبی‌الله اتمر، مشاور امنیت ملی جهت بازپرسی فراخوانده و حدود سه ساعت را به پرسش‌های کارمندان تحقیق ریاست امنیت ملی پاسخ داده است. ناجی متهم به گرداننده‌گی کابل‌تاکسی شده بود، اما تا آخرین لحظات تحقیق، مأموران امنیت ملی اسنادی که ثابت کند ناجی مدیر این صفحه‌ی فیس‌بوکی است، ارائه نکرده بودند و در فرجام، اجازه داد آقای ناجی به خانه برگردد.

جواد ناجی، در آن زمان و در یک مصاحبه‌ی ویژه با دیده‌بان رسانه‌ها در دفتر نی گفته بود: «حس می‌کنم حلقه‌ی مشخصی در پی فشردن گلوی آزادی بیان در این کشور اند، اگر وضعیت همین گونه ادامه پیدا کند، به زودی جنازه‌ی آزادی بیان را در قبرستانی به نام افغانستان دفن خواهیم کرد.»

یک روز پیش از بازداشت آقای ناجی، ذکی دریابی، مدیر مسئول روزنامه‌ی اطلاعات روز را هم امنیت ملی به ظن گرداننده‌گی صفحه‌ی فیس‌بوک «کابل‌تاکسی» احضار کرده بود، او نیز ساعت‌ها به پرسش‌های کارمندان تحقیق اداره امنیت ملی پاسخ گفته بود و به دلیل نبود شواهدی که نشان بدهد او در عقب این صفحه‌ی فیس‌بوک بوده است، رها شد.

آقای دریابی که پس از این اتهام و فراهخواندنش به یکی از ادارات ریاست امنیت ملی به دستور محمدحنیف اتمر، باورش را نسبت به آزادی بیان در افغانستان از دست داده بود و در گفت‌وگویی در آن زمان با دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی چنین بیان داشت: «این اتهام بی‌اساس وحشتی را نسبت به آینده‌ی کارم ایجاد کرده و جان خودم و خانواده‌ام را در خطر انداخته است.»

احضارهای غیرقانونی از سوی شورای امنیت، در جریان حکومت وحدت ملی، نوعی هراس و ترس جدید را در میان خبرنگاران و کسانی که در این زمینه فعالیت معیاری می‌کنند، به میان آورد.

این در حالی است که مطابق با قانون رسانه‌های همه‌گانی، تنها کمیسیون رسیده‌گی به شکایات و تخطی‌های رسانه‌ای، می‌تواند به شکایات در باره‌ی خبرنگاران و رسانه‌ها رسیده‌گی کند و اگر ارجاع آن به دادستانی‌ها تأیید شد، قابل پی‌گیری عدلی و قضایی می‌شود.

ب: در حکومت قبلی

اگرچه در جریان ۱۳ سال حکومت رییس‌جمهور پیشین، هیچ خبرنگار و فعال رسانه‌ای به دستور شورای امنیت ملی بازداشت نشد، ولی بازداشت‌ها از سوی نهادهایی چون دادستانی‌ها و نهادهای دیگر، جریان داشت. بازداشت‌هایی که در جریان حکومت وحدت ملی نیز بارها اتفاق افتاد.

در زمان حکومت حامد کرزی، سربازان پولیس با دادستان‌ها به تلویزیون طلوع هجوم بردند و برای مدت کوتاهی برخی از مسئولان این تلویزیون را بازداشت و در این جریان با آن‌ها بدرفتاری نیز داشتند.

مدیر مسئول روزنامه‌ی آرمان ملی، کارمندان و خبرنگاران روزنامه‌ی پیمان نیز از خبرنگاران‌اند که در زمان حاکمیت حامد کرزی برای مدتی کوتاه به صورت غیرقانونی بازداشت و سپس آزاد گردیدند.

۴- وضع مالیه بر رسانه‌های چاپی

الف: در حکومت وحدت ملی

برای نخستین بار، در حکومت وحدت ملی، وزارت مالیه‌ی کشور، در یک تصمیم متضاد با قانون رسانه‌ها، رسانه‌های چاپی را نیز به روز بیستم دلو ۱۳۹۴ مکلف به پرداخت مالیه ساخت. در حالی که به اساس ماده ۵۳ قانون رسانه‌های همه‌گانی و ماده‌ی ۳۴ مقرره‌ی طرز تأسیس و فعالیت رسانه‌های همگانی و خصوصی، رسانه‌های چاپی از پرداخت مالیه معافاند.

ماده‌ی ۵۳ قانون رسانه‌های همه‌گانی حکم می‌کند: «از عواید رسانه‌های همه‌گانی و مؤسسات مندرج ماده‌ی بیست و هفتم این قانون (رسانه‌ها، نهادهای انتشاراتی و مطابع) طبق احکام این قانون مالیه اخذ می‌گردد.» اما در بخش بعدی این ماده آمده است: «رسانه‌های چاپی موقوف و غیرموقوف از این حکم مستثنی می‌باشند.»

ب: در حکومت قبلی

در مدت زمان مشابه به زمان حکومت وحدت ملی، هیچ مقرره‌ای را که رسانه‌های چاپی را مکلف به پرداخت مالیه بسازد، حکومت قبلی تنظیم و یا وضع نکرده بود. همچنان نظامی که قانون عفو مالیه بر رسانه‌های چاپی را وضع کرده بود، حکومت قبلی تحت ریاست حامد کرزی بود. در کنار این که حکومت آقای کرزی، مالیه را بر رسانه‌های چاپی به دلیل حمایت از این رسانه‌ها وضع نمی‌کرد، بلکه دوره‌ی او، اساسگذار عفو مالیه بر رسانه‌های چاپی بود.

۵- نقش رسانه‌ها در کمیته‌ی گزینش و انتخابات

الف: در حکومت وحدت ملی

در یک اقدام «ناامیدکننده»، در جریان حکومت وحدت ملی، نماینده‌ی رسانه‌ها از ترکیب کمیته‌ی گزینش کمیشنران کمیسیون‌های انتخاباتی حذف شد. نماینده‌گی رسانه‌ها در این کمیته می‌توانست به افزایش زمینه‌های آزادی‌های مدنی از طریق کمک به گمارش افراد متعهد به مردم‌سالاری و آزادی بیان، کمک کند.

در حالی که امیدها و نیت نیکی مبنی بر این که حضور نماینده‌ی رسانه‌ها به عنوان حامی آزادی‌های مدنی در کمیته‌ی اصلاح نظام انتخاباتی محسوس بود و گفته می‌شد که

شاید در کمیته‌ی گزینش نیز این فرصت به نماینده‌ی رسانه‌ها داده شود، ولی این نیت نیک، در حکومت وحدت ملی از میان برداشته شد. فهیم دشتی، نماینده‌ی رسانه‌ها در کمیته‌ی گزینش در واکنش به حذف این نماینده‌گی در تاریخ ۲۵ حوت ۱۳۹۴ در یک نشست خبری گفت: «حلقاتی در ارگ ریاست جمهوری مانع اصلاح نظام انتخاباتی می‌شوند.» آقای دشتی همچنان به نی گفت: «حلقاتی در ارگ و شورای امنیت، سبب حذف نماینده‌ی رسانه‌ها از کمیته‌ی گزینش شدند.»

ب: در حکومت قبلی

در حکومت قبل از وحدت ملی، به رسانه‌ها و خبرنگاران، به عنوان کسانی که برای آوردن یک جامعه‌ی مردم‌سالار کار می‌کنند، در زمینه‌سازی و برگزاری مهم‌ترین رکن دموکراسی که انتخابات است، نقش داده شده بود. در حکومت حامد کرزی، قرار بر این بود که رسانه‌ها به خاطر صلابت و استقامت شان در برابر مخالفت‌ها بر آزادی‌های مدنی، یک نماینده در کمیته‌ی گزینش کمیشنران کمیسیون مستقل انتخابات داشته باشند. هر چند بنا بر هر دلیلی این امر هیچ‌گاهی محقق نشد.

۶- لت و کوب خبرنگاران توسط محافظان رییس‌جمهور

الف: در حکومت وحدت ملی

در روز نهم سنبله ۱۳۹۵ در جریان سفر رییس‌جمهور غنی به ولایت بامیان، تعدادی از شهروندان بامیان، در اعتراض به آن چه آن‌ها بی‌عدالتی و تبعیض می‌خواندند، تظاهرات کردند، اما از سوی محافظان ویژه‌ی رییس‌جمهور یا «PPS» سرکوب شدند و با استفاده از زور، آن‌ها را پراکنده و صدای‌شان را خاموش ساختند و خبرنگارانی که خواستند از برخورد نامناسب این مسئولان امنیتی با مظاهره‌کنندگان فیلم و تصویر بگیرند، مورد لت و کوب، اهانت و تهدید قرار گرفتند.

حدود ۱۰ خبرنگار حین پوشش خبری از سرکوب مظاهره‌کنندگان، توسط مأموران امنیتی مورد خشونت‌های

فزیکی و اهانت قرار گرفتند. حتی یک خبرنگار منتقد (زمان احمدی) چندین ساعت پیش از سفر آقای غنی به بامیان از سوی مأموران امنیتی بازداشت و پس از برگشت رییس‌جمهور به کابل، از بند رها شد.

نه تنها در ولایت بامیان، در شهر کابل نیز خبرنگاران از برخورد غیرمسئولانه و غیرقانونی محافظان ویژه ریاست جمهوری به دفتر نی و دیگر نهادهای حامی رسانه‌ها و خبرنگاران، شکایت کردند.

یک خبرنگار رادیو کلید (مسعود انصار) به نی می‌گوید که او در روز اول سنبله ۱۳۹۵ می‌خواست به شورای وزیران برود تا گزارش تهیه کند، اما در راه به دلیل این که رییس‌جمهور قصر ستوری (کاخ ستاره‌ها) را در وزارت خارجه افتتاح می‌کرد، جاده‌ها را بسته بودند و زمانی که مسعود انصار، خبرنگار رادیو کلید خواست از مشکلات عابرین به دلیل راه‌بندی عکس بگیرد، یکی از محافظان رییس‌جمهور او را توقف داده و بعد از تهدید به شش ماه زندان و اهانت، تلفون همراهش را از نزد وی گرفته و تمام محتویات داخل آن را پاک کردند.

نی در واکنش به این رفتار و نیز عکس‌العمل ریاست جمهوری، خطاب به ریاست جمهوری گفت: «ثابت کنید که در عمل حامی آزادی بیان هستید».

شاه‌حسین مرتضوی، معاون سخنگوی ریاست جمهوری در آن زمان گفته بود: «پس از بررسی عاملان این خشونت مجازات خواهند شد.» اما هیچ خبری از مجازات نشد.

در همین حال، سید رشاد کاشفی، گزارش‌گر هفته‌نامه‌ی اقتدار ملی، روز دو شنبه ۲۷ حمل ۱۳۹۶ از سوی محافظان ریاست جمهوری مورد لت و کوب و اهانت قرار گرفت. کاشفی که برای پوشش خبری جلسه‌ی شورای وزیران رفته بود، ادعا می‌کند در درب ورودی که به جاده‌ی ارگ منتهی می‌شود، محافظان ریاست جمهوری او را مانع شدند و با وجود این که کارت هویت خبرنگاری‌اش را به محافظان نشان داده، باز هم یکی از گاردهای ویژه امنیتی ریاست جمهوری، او را با سیلی زده و تهدیدش کرده است.

کاشفی می‌گوید: «روی لباس‌های سربازانی که مرا لت و کوب کردند «محافظین رییس‌جمهور» نوشته بود و من چندی قبل نیز از سوی محافظین رییس‌جمهور در روز افتتاح ساختمان جدید پارلمان مورد تهدید قرار گرفته بودم.»

ب: در حکومت قبلی

در عید قربان مورخ ۷ عقرب ۱۳۹۱ خورشیدی یک حمله‌ی انتحاری خونین در ولایت فاریاب صورت گرفت که تعدادی زیادی از بی‌گناهان را به خاک و خون کشاند، حامد کرزی با هیأت همراهش که خواست از این رویداد خونین دیدار کند، به آن اما در آن هنگام محافظان حامد کرزی، رییس‌جمهور وقت، با خبرنگاران برخورد تهدیدبار و اهانت‌آمیز انجام دادند.

مُحسَن سرداش، گزارشگر تلویزیون آریانا در شهر میمنه که توسط محافظان رییس‌جمهور کرزی تهدید شده و مورد اهانت قرار گرفته بود، در مصاحبه با دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی گفته بود که پس از حمله‌ی انتحاری‌ای که روز نخست عید قربان در شهر میمنه رخ داد و باعث شهادت و زخمی‌شدن بیش از 100 نفر در این شهر گردید، حامد کرزی رییس‌جمهور وقت با جمعی از مسئولان بلندپایه‌ی حکومتی برای دلجویی قربانیان این حمله‌ی انتحاری به شهر میمنه مرکز ولایت فاریاب رفت.

مُحسَن سرداش، گفته بود که حامد کرزی و هیأت همراهش که به این شهر (میمنه) آمده بودند، در جمعی از بازمانده‌گان قربانیان این حمله‌ی انتحاری و دیگر شهریان میمنه به دلجویی پرداخت و بیشتر با سخنان عاطفی و احساسی مجلس را خاتمه داد و زمینه‌ی برای حرف‌های جدی و موضوعاتی که خبرنگاران و دیگر مردم منتظر شنیدنش بودند، میسر نشد.

آقای سرداش، در ادامه گفت: «با سخنان رییس‌جمهور، قناعت خبرنگاران فراهم نشد، خواستیم با رییس‌جمهور کرزی مصاحبه داشته باشیم، اما محافظان رییس‌جمهور کرزی نه تنها که به من اجازه ندادند، بلکه مرا توهین کرده و حتا بالای کمره‌ی فلم‌برداری‌ام دست انداختند که آن را بشکنند.»

۷- مشکل‌آفرینی برای رسانه‌ها با پروسه‌ی صلح

الف: در حکومت وحدت ملی

اگر چه پیش از این هم کسانی بودند که علیه رسانه‌ها می‌تاختند. [اعلام جهاد از سوی عبدالستار خواصی](#) نماینده‌ی مجلس و [عبدالمعروف تفکری](#) استاد دانشگاه تخار علیه

رسانه‌ها نمونه‌هایی از این تاخت‌وتازها علیه رسانه‌ها بود، اما پس از روی کار آمدن حکومت وحدت ملی، به شمار این افراد، افزوده شد و برای اولین بار در حکومت وحدت ملی بود که رهبر یک «گروه مخالف مسلح دولت» به جمع کسانی که با رسانه‌های آزاد بارها اعلام دشمنی کرده بودند، افزوده شد.

حکومت وحدت ملی، در مهم‌ترین اقدامش، با گلبدین حکمتیار رهبر حزب اسلامی، که در ۱۶ سال اخیر در برابر دولت جنگیده بود، صلح کرد. این آشتی، پی‌آمدهای سنگینی در همان آغاز برای آزادی بیان داشت و نگرانی‌های زیاد خبرنگاران را به وجود آورد.

گلبدین حکمتیار، اولین رهبر «مخالف مسلح دولت» بود که به دولت وحدت ملی پیوست، اما نهادهای خبرنگاری و رسانه‌ها به این باور اند که موضع‌گیری‌هایی که آقای حکمتیار در برابر رسانه‌ها در ابتدای پیوستنش به فرآیند صلح داشت، به ترویج مخالفت‌ورزی با رسانه‌ها می‌انجامد. حکمتیار یک بار رسانه‌ها را «لعین» و بار دیگر، «شریر» خوانده است.

او در حین ورود به کابل در برابر رسانه‌ها قرار گرفته و با استفاده از واژه‌ها و کلمات اهانت‌آمیز، رسانه‌های کشور را توهین کرد. حکمتیار گفت: «من بر همه مردم صدا می‌زنم که بیاید و دهان این رسانه‌های شریر را خاموش بسازیم، مردم را از شر این‌ها نجات بدهیم... این‌ها فتنه‌های بسیار بسیار بسیاری را ایجاد کردند.»

این اقدام آقای حکمتیار با واکنش تند نهادهای مدافع آزادی بیان مواجه شده و مورد نکوهش قرار گرفت.

مرکز خبرنگاران افغانستان می‌گوید: «با ابراز نگرانی از اظهارات اخیر گلبدین حکمتیار در مورد رسانه‌ها، از این رهبر سابق جهادی می‌خواهد مطابق با قانون اساسی کشور، به آزادی بیان که یک حق بنیادی مردم است احترام بگذارد.»

ب: در حکومت قبلی

با وجود تلاش‌های بسیار حکومت در زمان حامد کرزی، به این حکومت، هیچ رهبر درجه‌یکی از گروه‌های مخالف دولت نپیوست. گر چند خبرنگاران و رسانه‌ها در سال‌های گذشته از سوی

گروه‌های هراس‌افکن تهدید و یا مورد حمله قرار گرفته بودند.

8 - رویدادهای خونینی که خبرنگاران را به حکومت مشکوک ساخته است

الف: در دوره‌ی حکومت وحدت ملی

برای اولین بار در زمان حکومت وحدت ملی، شماری از خبرنگاران، به حکومت، به عنوان عامل خشونت‌های فزینگی هراس‌افگانه به عنوان عامل خشونت‌ها بر ضد خودشان نگاه می‌کنند. روز ۱۱ قوس ۱۳۹۵، موتر حامل خبرنگاران که برای پوشش عملیات نیروهای امنیتی به ولسوالی شهر صفای ولایت زابل رفته بودند، هدف ماین کنار جاده قرار گرفت و سه خبرنگار زخمی شدند. لعلجان افغان گزارشگر ویب‌سایت خبری خبریال دات کام، نجیب پشتون گزارشگر زابل تایمز و قدرت‌الله همت، خبرنگار رادیوی محلی «شیخ متی» خبرنگارانی بودند که در اثر انفجار ماین جاسازی شده زخمی شدند.

این سه خبرنگار از شهر قلات مرکز ولایت زابل به ولسوالی شهر صفای آن ولایت برای پوشش خبری عملیات نظامی که بر ضد طالبان راه‌اندازی شده بود، رفته بودند، اما در برگشت موتر حاملشان با ماین کنار جاده برخورد و هر سه سرنشین آن موتر که همه خبرنگاران بودند، زخمی شدند.

لعلجان افغان، یکی از خبرنگاران زخمی شده در این رویداد، که حین مصاحبه در کابل تحت درمان قرار داشت، به گزارشگر دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی گفت: «در روز دوم عملیات نیروهای امنیتی که من با دو همکار دیگر می‌خواستم از شاهراه کابل - قندهار گزارش بسازیم و در مسیر راه در منطقه موسوم به «اسحاق‌زی» پس از مصاحبه با دانش‌آموزان مکتب، موتر حامل ما با ماین برخورد و زخمی شدیم.»

این خبرنگار می‌گوید ابتدا موتر نیروهای امنیتی از این منطقه گذشت و پس از آن، همین که موتر خبرنگاران عبور کرد ماین منفجر شد.

لعلجان در ادامه می‌افزاید: «پیش از ما موتر رنجر نیروهای امنیتی از همین جاده گذشت ولی ماین منفجر نشد،

اما همین که موتر حامل ما عبور کرد، انفجار بزرگ رخ داد، برای ما تعجب‌آور است.»

به باور این خبرنگار، به دلیل این که طالبان در این منطقه حضور ندارند و این منطقه از امن‌ترین مناطق در ولایت زابل است، بنابر جاسازی این ماین کنار جاده کار آنها بوده نمی‌تواند.

او این اقدام را دسیسه‌ای در برابر خبرنگاران از سوی حلقه‌ها در درون حکومت می‌داند، اما هم‌کارانش در این مورد سکوت کرده‌اند.

این تنها رویدادی نیست که خبرنگاران، عاملیت آن را به گردن نهادهای محلی حکومت انداخته‌اند. در دوره‌ی حکومت وحدت ملی، در یکی از امن‌ترین نقطه‌های کشور که ولایت دایکندی است، نیز در مرکز این ولایت به رسانه‌ها، حمله شد.

بررسی‌ها و یافته‌های نی درباره‌ی حمله به یک رادیو در ولایت دایکندی، نشان می‌دهد که حتی در ولایتی امن، ناامن‌سازی به عنوان تلاشی برای ممانعت سر راه فعالیت رسانه‌ها وجود دارد.

بررسی‌های نی نشان می‌دهد که دولت با تأمین نکردن امنیت رسانه‌ها در امن‌ترین نقطه‌ی افغانستان - که توانایی تأمین امنیت را داشته است - نخواسته است که امنیت رادیوی نسیم را در دایکندی تأمین کند. این بررسی‌ها همچنان نشان می‌دهد که حمله‌ی پرسش‌برانگیز بر رادیو نسیم را حکومت نه تنها اینکه پی‌گیری نکرده است، بل خواسته است به جای پی‌گیری، با پرونده سازی و بار بار فراخواندن مسئولان و کارمندان این رادیو به نهادهای کشفی، رادیو نسیم را تحت فشار قرار دهند.

نیمه‌شب بیستم میزان ۱۳۹۵ دایکندی، امن‌ترین ولایت افغانستان، گواه حمله به یکی از رادیوهای این ولایت بود. سندهایی که از حمله بر رادیو نسیم، به دفتر نی رسیده است، حکایت دارد که افراد مسلح ناشناس شبانه به این رادیو حمله کردند و تهدید به این رادیو را، بی آن که در این ولایت معضل حضور طالبان و دیگر مخالفان مسلح دولت به طور گسترده وجود داشته باشد، ادامه دادند.

در همین حال، رضا واحدی، مدیر مسئول رادیو نسیم در پیوند به حمله و تهدیدها بر این رادیو، می‌گوید که پیش از حمله نیز، وی تهدید می‌شد و نیروهای مسلح یک بار به

خانه اش آمدند و او را لت و کوب کردند. آقای واحدی می‌گوید: «در رادیو به تاریخ ۲۰ میزان (سال ۱۳۹۵) حوالی نیمه‌های شب، یک بم انفجار کرد. قبل از انفجار افراد ناشناس به خانه‌ی من آمدند و مرا لت و کوب کردند. ساعت دوازده شب دو نفر مسلح دروازه اتاق من را زدند و همین که در را باز کردم یک مشت به صورتم خورد و من به روی زمین افتادم و این دو نفر داخل اتاق شدند و به لت و کوب من پرداختند.»

او هم‌چنان می‌گوید: «پس از آن که از خانه بیرون شدند در فاصله‌ی یک دقیقه یک انفجار شد و من فکر کردم که حتماً پولیس اقدام کرده چون قبل از این هم تهدیدهایی را به صورت تیلیفونی دریافت می‌کردم.»

رییس رادیو نسیم می‌گوید: «بارها هم تهدید شدیم و بر اساس همین تهدیدها فرماندهی پولیس را در جریان گذاشتیم که ما تهدید می‌شویم و برای تأمین امنیت ما اقدامی کنید. قوماندانی امنیه چون در جریان تهدیدها بود، وقتی صدای انفجار شد، شک کردم که نیروهای امنیتی هستند، اما بمبی بود که در روی حویلی رادیو انداخته بودند و قبل از این که مرا لت و کوب کنند، تهدید کرده بودند.»

ب: در حکومت قبلی

در دوره‌ی قبل از حکومت وحدت ملی، نی با موردی بر نخورده است که رسانه‌ها و خبرنگاران، حکومت را عامل رفتار هراس‌افگانه بدانند. در مدت زمان مشابه با حکومت وحدت ملی، در حکومت قبلی، چنین اتفاقی رخ نداده، اما حمله‌ی مسلحانه و پخش هراس، از سوی دادستانی کل بر تلویزیون طلوع در تاریخ 28 حمل 1386، از درشت‌ترین رویداد خشونت‌بار مستقیم حکومت قبلی در برابر خبرنگاران و رسانه‌ها خوانده می‌شود.

بی‌بی‌سی در گزارشی از این رویداد نوشت: «به دنبال اعتراض دادستان کل افغانستان به پخش یک خبر از تلویزیون خصوصی طلوع در کابل، مأموران پلیس به ساختمان این تلویزیون یورش برده و دستکم سه نفر از کارمندان آن را با خود بردند.»

در تاریخ 25 قوس 1388، شماری از مأموران پولیس با جمعی از دادستان‌ها وارد ساختمان تلویزیون نورین در کابل شدند و به صورت غیر قانونی به بازداشت کارمندان و تخریب وسایل و تجهیزات آن تلویزیون مبادرت ورزیدند.

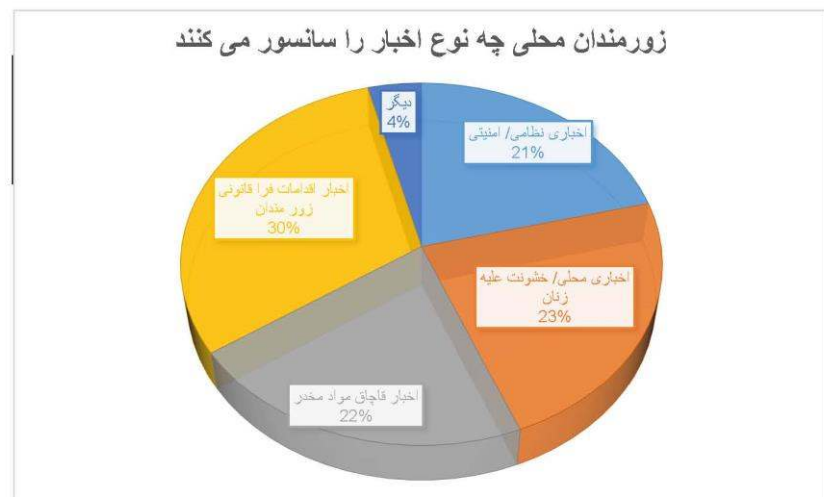
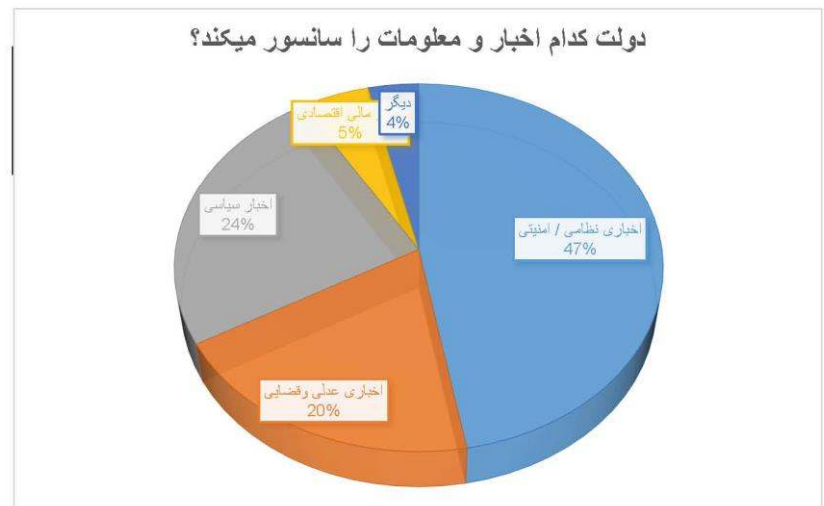
نستوه نادری، یکی از مدیران این تلویزیون را پس از لت و کوب با خود بردند و دوباره بعد از دو ساعت او را آزاد کردند.

9- اعمال سانسور

الف: در دوره‌ی حکومت وحدت ملی

نظرسنجی‌هایی که به ابتکار دفتر نی راه اندازی شده است، نشان می‌دهد که حکومت وحدت ملی عامل بیشترین سانسور در رسانه‌های افغانستان است.

از دیگر عواملی که در 10 سال گذشته از آن به عنوان سلاحی در برخورد سیستماتیک با رسانه‌ها خوانده می‌شود، اعمال سانسور است. پس از نشر یک نظرسنجی از سوی دیده بان رسانه‌های دفتر نی که نشان می‌داد سانسور در رسانه‌های افغانستان بیداد می‌کند، عبدالمجید خلوتگر، رییس دفتر نی بر اساس

این نظر سنجی گفته بود سانسور به هر نوعش از سوی حکومت بالای رسانه‌ها اعمال می‌شود.

بر بنیاد این نظرسنجی که در ماه سپتامبر ۲۰۱۵ نشر شد، ۴۸ درصد اشتراک‌کنندگان این نظرسنجی گفته بودند که سانسور از سوی دولت صورت می‌گیرد.

اعمال سانسور، نگرانی جدی نهادهای مدافعان رسانه‌ها از جمله دفتر نی را به بار آورده بود.

در ولایت هلمند، مدیر مسئول رادیو تلویزیون محلی خاور، از سوی ماموران امنیت ملی برای چند ساعتی بازداشت گردید.

مخدّد صادق، مدیرمسئول و صاحب امتیاز رادیو تلویزیون محلی خاور در ولایت هلمند در ماه جدی سال 1395 از سوی ماموران امنیت ملی برای چندین ساعت بازداشت شده و دوباره با سپردن تعهد آزاد گردید.

آقای صادق می‌گوید: «علت بازداشتش توسط مأموران امنیت ملی، نشر و پخش کنفرانس خبری معاون شورای ولایتی هلمند بود که آن را به صورت زنده از طریق تلویزیون به نشر رسانده بود.

صادق در یک مصاحبه‌ی تلفونی به دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی جریان بازداشتش را چنین شرح داد: «از امنیت ملی برایم زنگ زدند و گفتند که بیا ما در دفتر تلویزیون آمدیم. من رفتم وقتی دفتر رسیدم، یک موتر در دم در ساختمان تلویزیون خاور ایستاد بود و مرا گفت بیا برویم به امنیت، مرا با خود بردند و همین که دهن دروازه امنیت ملی رسیدم تلفون‌هایم را گرفتند و مرا بردند داخل.»

مدیرمسئول تلویزیون خاور می‌گوید، از او در هنگام توقیف درباره‌ی این می‌پرسیدند که به دستور چه کسی و کسانی به نشرات می‌پردازم و چرا کنفرانس مطبوعاتی شورای ولایتی را به صورت زنده به نشر رسانده‌ام.

در 14 جدی 1395 فیصل نوری خبرنگار تلویزیون محلی خاور در کندز از سوی سکرتر والی آن ولایت به دلیل فلم‌برداری از جریان اعتراضاتی که نسبت به والی بالا گرفته بود، لت و کوب شد.

آقای نوری در یک تماس به دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی گفت: «قرار بود اسدالله عمرخیل، والی کندز در یک برنامه‌ی طراحی

شده، رییس جدید دانشگاه کندز را معرفی کند، اما این اقدام والی با مخالفت و واکنش برخی از استادان دانشگاه کندز مواجه و برنامه‌ی مذکور مختل شد. محافظان والی کندز با میله‌های تفنگ، استادان و مهمانان حاضر در تالار را دور می‌ساختند. آقای فیصل نوری که از این ماجرا تصویر می‌گرفت، می‌گوید که مورد لت و کوب می‌رویس احمدزی سکرتر و یکی دیگر از محافظان والی کندز قرار گرفت و تهدید شد.

در حکومت وحدت ملی بود که نخستین بار یک گروه از خبرنگاران از سوی یک والی بر حال (والی بغلان) بازداشت و یا آزادی‌شان برای چند ساعتی سلب شد.

تلویزیون خصوصی آرزو طی یک نامه‌ی رسمی از سلب آزادی گروهی از همکاران‌شان توسط والی بغلان به دفتر نی خبر داد. به اساس این نامه، گروهی از همکاران تلویزیون آرزو غرض مصاحبه‌ی رودرو در محل کار آقای عبدالحی نعمتی، والی بغلان رفته بودند. این نامه می‌افزاید که آقای نعمتی والی بغلان در جریان مصاحبه از خبرنگار آرزو می‌خواهد تا هر آنچه را فیلم گرفته، حذف کند. او جریان مصاحبه را قطع و به خبرنگاران تلویزیون آرزو می‌گوید که تا زمان حذف مصاحبه از کمره‌شان، آن‌ها نمی‌توانند از دفتر کار والی بیرون بروند، این حالت حدود 40 دقیقه دوام می‌کند.

هم‌چنان اخیراً یک مکتوب به دسترسی دفتر نی قرار گرفته که در تاریخ 6 سرطان 1396 از جانب مقام ولایت فراه به سایر نهادهای امنیتی و حکومتی این ولایت فرستاده شده است و به نهادهای حکومت دستور داده شده که حق مصاحبه با رسانه‌ها را درباره‌ی وضعیت امنیتی فراه را ندارند، اما این در حالی است که سخنگوی ولایت باید به همه‌ی رسانه‌ها در همه بخش‌ها، پاسخ بدهد.

در مکتوبی که معاون والی فراه پای آن امضا کرده، آمده است: «طبق هدایت مرکز و جلسه شورای نظامی فراه فیصله به عمل آمده است که من بعد هیچ یک از مسئولان اداره‌های ملکی و نظامی و دفترهای مطبوعاتی‌شان در باره‌ی مسایل امنیتی مصاحبه کرده نمی‌توانند و فقط مسئول دفتر مطبوعاتی و سخنگوی مقام ولایت در زمینه، اجرائات خواهند فرمود.»

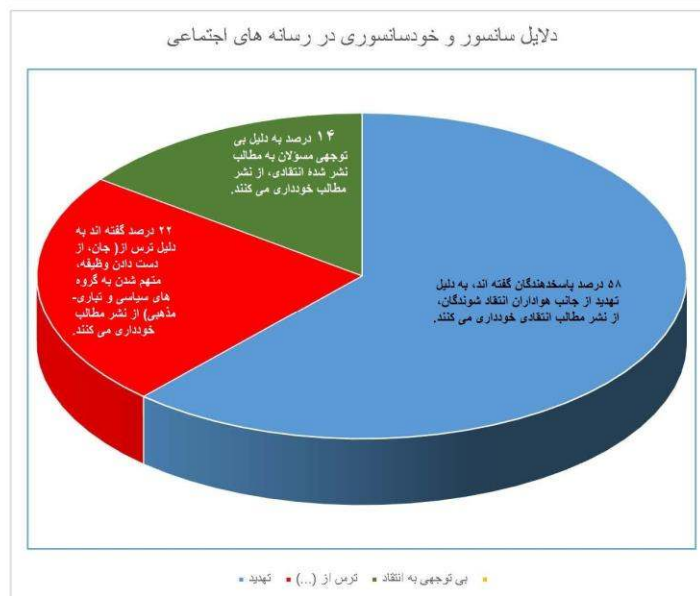
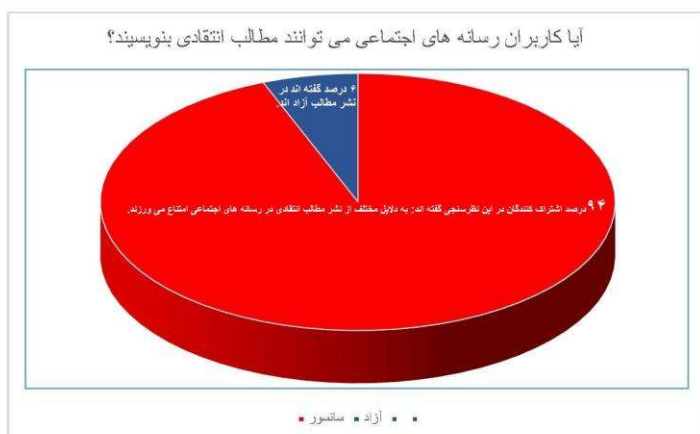
در بخش دیگر این مکتوب آمده است: «مسئولان دفترهای مطبوعاتی اداره‌های نظامی و ملکی حق ندارند تا روی مسایل امنیتی ولایت فراه اظهار نظر کنند و در صورت ارائه‌ی گزارش غیرمسئولانه و نادرست، به مراجع ذیصلاح و رسانه‌ها، مسئولیت بعدی بدوش همان اداره‌ها خواهد بود.»

همچنان در جریان حکومت وحدت ملی، رییس اطلاعات و فرهنگ ولایت هلمند در ثور ۱۳۹۵ به صورت غیرقانونی از رادیوهای محلی ولایت قندهار خواست تا صدای دختران و زنانی که آهنگهای دلخواهشان را از طریق تلفون در رادیو زمزمه می‌کنند، در رادیوها به نشر نرسانند.

دادستانی استیناف ولایت هلمند در یک اقدام فراقانونی در ماه سرطان ۱۳۹۵، نجیب ساحل، خبرنگار محلی این ولایت را به زندانی کردن تهدید کرد. آن خبرنگار، سندهایی را که فساد اداری را فاش می‌کرد، در رسانه‌های اجتماعی به نشر رسانده بود. فرماندهی پولیس ولایت هلمند به دستور دادستانی آن ولایت مکتوب جلب او را نیز صادر کرده بود که این خبرنگار ناگزیر شد آنچه را در صفحه‌ی فیس‌بوکش به نشر رسانده بود، حذف کند.

در همین حال، نظرسنجی‌ای که دفتر نی راه‌اندازی کرده است،

نشان می‌دهد که اکثریت قریب به اتفاق کاربران رسانه‌های اجتماعی به دلایلی مختلف از نشر و پخش مطالب انتقادی در رسانه‌های اجتماعی خودداری می‌کنند.

۹۴ درصد اشتراک‌کنندگان در این نظرسنجی گفته‌اند که به دلایلی مختلف چون تهدید، هراس، بی‌توجهی مسئولان

مطالب انتقادی و اصلاحی، از نوشتن و نشر مطالب انتقادی در رسانه‌های اجتماعی امتناع می‌ورزند.

تنها ۶ درصد اشتراک‌کننده‌گان گفته‌اند که سانسور در رسانه‌های اجتماعی وجود ندارد و می‌توانند هر نوع مطالب انتقادی و اصلاحی را نوشته و به نشر برسانند.

۵۸ درصد اشتراک‌کننده‌گان گفته‌اند، در رسانه‌های اجتماعی سانسور وجود دارد، علت آن را تهدیدهای هواداران و خود افرادی که مورد انتقاد قرار گرفته‌اند، می‌دانند.

این جمع در پاسخ به این نظرسنجی گفته‌اند: هر گاه مطالب انتقادی را در رسانه‌های اجتماعی به نشر برسانند، از سوی افرادی که مورد انتقاد قرار گرفته‌اند، مستقیم و یا غیر مستقیم و یا توسط هواداران‌شان، تهدید می‌شوند و از آن‌ها خواسته می‌شود که مطالب‌شان را از رسانه‌های اجتماعی حذف کنند، در غیر آن، سرنوشت بدی در انتظارشان خواهد بود.

۱۴ درصد اشتراک‌کننده‌گان به دلیل بی‌توجهی مسئولان به مطالب انتقادی نشر شده، از نشر مطالب انتقادی خودداری می‌ورزند. این گروه از کاربران رسانه‌های اجتماعی گفته‌اند که بارها در موارد مختلف از نهادهای گوناگون و از افراد مشخص و مسئولان دولتی انتقاد شده است، اما هیچ توجه جدی صورت نگرفته که این امر سبب دل‌سردی آن‌ها شده است.

22 درصد از اشتراک‌کننده‌گان در این نظرسنجی به دلیل ترس از (جان، از دست‌دادن وظیفه، دشنام شنیدن، متهم‌شدن به تبارگرایی و...) از نشر مطالب انتقادی در رسانه‌های اجتماعی خودداری می‌کنند. این گروه از افراد در پاسخ گفته‌اند که از ترس این که مبادا وظیفه‌شان را از دست دهند و یا به تبارگرایی و به حمایت از گروه‌های سیاسی متهم شوند و یا جان‌های خودشان و یا اعضای خانواده‌ی‌شان را از دست بدهند، نمی‌توانند مطالب انتقادی را به نشر برسانند.

ب: در حکومت قبلی

مطمیناً در دور قبل از حکومت وحدت ملی، آمار و ارقامی پراکنده از میزان اعمال سانسور توسط حکومت منتشر شده بود، اما پس از شکایت‌ها، این برای نخستین بار، در یک نظرسنجی در زمان حکومت وحدت ملی بود که معلوم شد حکومت وحدت ملی عامل بیشترین سانسورها است.

10 - متوقفسازی نشرات به خاطر کاربرد یک واژه

الف: در حکومت وحدت ملی

در حکومت وحدت ملی، نشرات چندین نشریه‌ی چاپی به دلیل کاربرد یک واژه‌ی فارسی دری از سوی مسئولان دانشگاه دولتی هرات متوقف شد.

در ادامه‌ی این گونه محدودیت بر کاربرد واژه‌گان و موجودیت فضای هراس‌آلود حکومت وحدت ملی در برابر رسانه‌ها، در جریان سال گذشته‌ی خورشیدی (۱۳۹۵)، چهار نشریه در ولایت هرات تحت فشار مسئولان دانشگاه هرات از چاپ باز ماند.

هفته‌نامه‌های پگاه، پاپیروس، همد و روشنگر نشریه‌هایی بودند که دانشجویان هرات کارهای عملی‌شان را در آن نشر می‌کردند.

مسئولان این چهار نشریه گفته‌اند که رییس دانشکده‌ی خبرنگاری دانشگاه هرات آنان را هشدار داده است که از استفاده‌ی واژه‌های دانشگاه و دانشجو در این نشریه‌ها بپرهیزند در غیر آن اجازه نمی‌دهد این نشریه‌ها چاپ و به دانشجویان توزیع گردد.

مدیران مسئول این نشریه‌ها همچنان ادعا کرده‌اند که مسئولان دانشگاه هرات به آن‌ها گفته‌اند پس از این مطالب باید قبل از نشر از زیر نظر آن‌ها بگذرند.

عبدالسمیع شریفی، دانشجوی دانشکده خبرنگاری و مدیر مسئول نشریه پگاه در ولایت هرات در یک تماس به دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی گفت: اخیراً محدودیت‌هایی از سوی مسئولان دانشگاه هرات وضع شده است و از آنان خواسته‌اند که واژه‌های دانشگاه و دانشجو را نباید در نشریه‌ی شان چاپ کنند. «برخی از محدودیت‌هایی برای ما وضع کردند گویا که ما واژه دانشگاه استفاده می‌کنیم و یا باید در پهلوی آن از واژه‌ی «پوهنتون» استفاده کنیم.»

مدیر مسئول نشریه پگاه می‌افزاید عبدالله فایز رییس دانشگاه هرات هشدار آمیز به او گفته است که باید تحت نظر ریاست دانشگاه هرات نشریه را چاپ کند و یا هم چاپ آن را متوقف کنند. وی در ادامه گفت: «امروز مرا رییس دانشکده خواست و در حضور تعدادی از مقام‌های دیگر هر چه خواستند گفتند

و هشدارآمیز تأکید کردند که باید زیر اثر من کار کنید و در غیر آن شما کار کرده نمی‌توانید.»

همچنان یکی دیگر از مسئولان چهار نشریه‌ی یادشده، خواست که نامی از او در گزارش گرفته نشود، تأیید کرده که بارها مسئولان دانشگاه هرات از آنان خواسته است که باید از واژه‌های دانشگاه در مطالب که نشر می‌کنند استفاده نکنند.

این اقدام دانشگاه هرات واکنش‌های شدیدی به همراه داشت. دفتر نی در یک اعلامیه‌ای این برخورد غیر قانونی دانشگاه هرات را محکوم کرده و آن را یک عمل مشابه دادگاهی غیرقانونی دانست.

عبدالمجیب خلوتگر، رییس دفتر نی در بیانیه‌ای از سوی این نهاد گفت: «ما از مدیران و دست‌اندرکاران این چهار نشریه می‌خواهیم کماکان به نشراتشان ادامه بدهند و هر گاه در این راستا به مشکل مواجه می‌شوند، با دفتر نی در تماس شوند.»

همچنان برای نخستین بار در اول سنبله‌ی ۱۳۹۵ بود که یک روزنامه‌ی پرتیراژ کشور به دلیل زورگویی و قانون‌شکنی‌های رییس شورای ولایتی هرات آقای کامران علی‌زایی مطلب انتقادی‌اش را که در رابطه به همان شخص نوشته بود، در نسخه‌ی ولایت هرات چاپ نکرد و علت آن را مصونیت کارمندان روزنامه‌ی ۸صبح در ولایت هرات خوانده و همچنان یک اعتراض نمادین در برابر زورگویی بیان کرد. این اقدام روزنامه‌ی ۸صبح را تعدادی خودسانسوری تلقی کردند و تعدادی هم آن را یک اعتراض نمادین در برابر زورگویی‌های رییس شورای ولایتی هرات خواندند.

در این مورد پرویز کاوه، مدیر مسئول روزنامه ۸صبح در یک مصاحبه با دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی گفت: «سه مقصد در پشت این اعتراض ما وجود دارد. اول این که بحث امنیت همکاران ما در ولایت هرات خیلی برای ما اهمیت دارد که ممکن با نشر این مطلب در ولایت هرات به همکاران ما توسط تفنگداران و زورگویان آسیب برسد و دوم این که خواستیم به خودسری‌های برخی از مقامات خاتمه داده شود و سوم حمایت از روشنفکران هرات است که از حاکمیت قانون پشتیبانی می‌کنند و خواهان قانون‌مند شدن جامعه هستند.»

مدیر مسئول روزنامه ۸صبح می‌گوید: «ما در اعتراض به بی‌عدالتی‌ها و قانون‌شکنی‌ها هر چه نوشتیم کم‌تر مردم

خواندند و اما این بار در یک اقدام نمادین هیچ ننوشتیم که بیشتر خواندند و تأثیراتش به مراتب بیشتر از آنچه بود که ما نوشتیم.»

به گفته‌ی آقای کاوه ، روزنامه 8صبح با این اقدام خواسته بگوید که اگر خطری از سوی زورمندان محلی در هرات متوجه دفتر محلی این روزنامه است، باید رفع شود.

ب: در حکومت قبلی

این در حالی است که در زمان مشابه به زمان حکومت وحدت ملی در دور قبل از حکومت وحدت ملی، گرچه کدام نشریه‌ای به دلیل کاربرد یک واژه متوقف ساخته نشده بود، اما بصیر بابی، یکی از کارمندان رادیو تلویزیون بلخ، به خاطر کاربرد واژه‌های فارسی، از سوی کریم خرم، وزیر وقت اطلاعات و فرهنگ برکنار شد.

همچنان، در پی به کار بردن واژه‌های فارسی، داکتر ذبیح‌الله فطرت، رییس وقت تلویزیون محلی بلخ و داوود احمدی، مدیر عمومی اطلاعات وقت تلویزیون ملی افغانستان، «مجازات نقدی» شدند.

این تضادها، باعث تنش میان نجیب‌الله روشن رییس وقت رادیو تلویزیون ملی و کریم خرم، وزیر وقت اطلاعات و فرهنگ شده و سرانجام، در اعتراض به عملکرد وزارت اطلاعات و فرهنگ، آقای نجیب‌الله روشن، از مقامش کنار رفت. آقای نجیب روشن، در یک مصاحبه با دیده‌بان رسانه‌های دفتر نی، اقدامات کریم خرم وزیر وقت اطلاعات و فرهنگ وقت را یک برخورد غیرقانونی و تمامیت‌خواهانه خوانده بود.

کریم خرم در زمان وزارتش در اطلاعات و فرهنگ، آزادی بیان را قصه‌ی مفت خواند. او این سخن را در یک مهمانی خصوصی ابراز داشت و به دلیل این که متصدی کرسی دولتی بخش تسهیل‌کننده‌ی آزادی بیان بود، واکنش‌های زیادی را در میان رسانه‌های آزاد برانگیخت.

11- برکناری سخنگویان به خاطر پخش اطلاعات

الف: در حکومت وحدت ملی

در حکومت وحدت ملی برای اولین بار، یک تن از سخنگویانی که اطلاعات را به موقع برای خبرنگاران در میان می‌گذاشت، برکنار شد.

عبدالکریم یورش، سخنگوی فرماندهی پولیس ولایت فاریاب، در جریان نبردهای شدید در ششم اسد 1396 به رسانه‌ها اطلاعات موثق را به موقع ارائه می‌کرد. خبرنگاران محلی می‌گویند که آقای یورش با رسانه‌ها همکاری معیاری و ارزشمند می‌کرد، اما به دلیل اطلاع‌رسانی به خبرنگاران، برکنار شد. خود آقای یورش نیز دلیل برکناری‌اش را ارائه‌ی اطلاعات به خبرنگاران دانست.

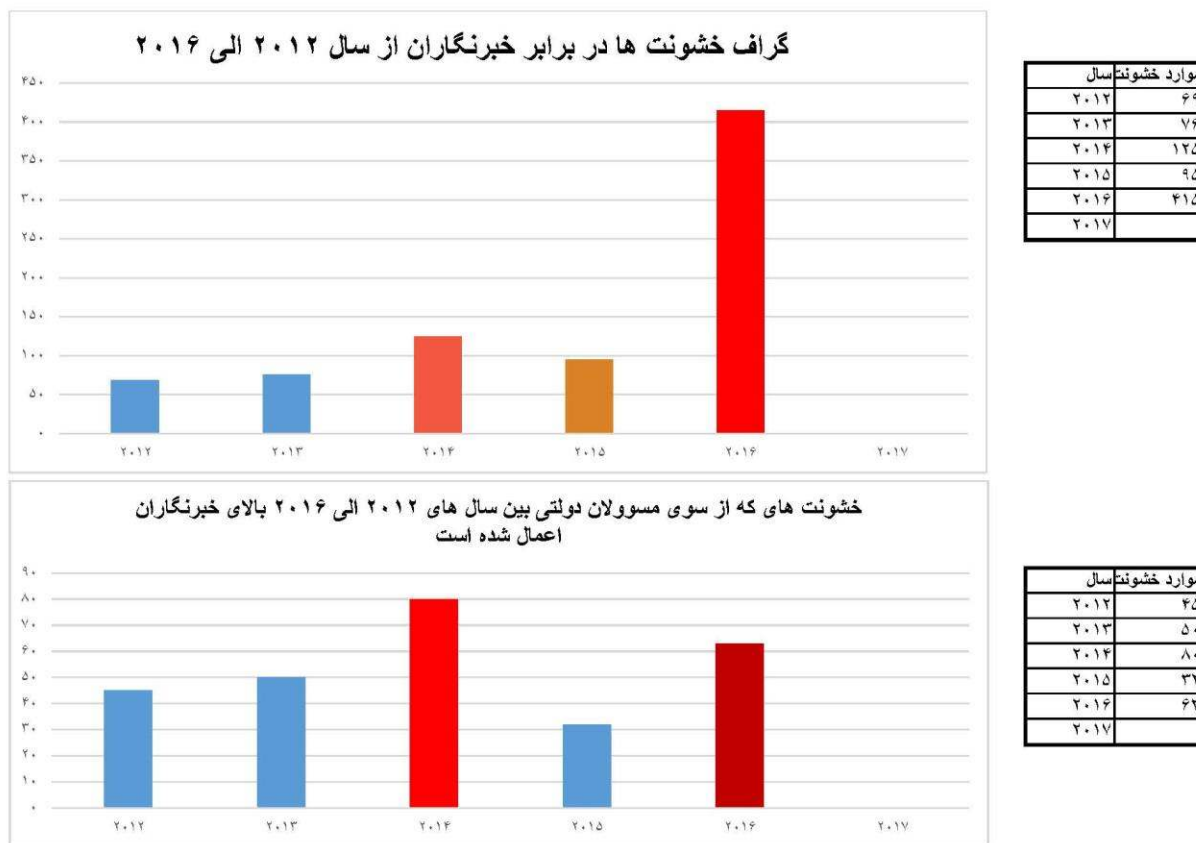
ب: در حکومت قبلی

در دوره‌ی قبل از حکومت وحدت ملی، بررسی‌های نی‌نشان می‌دهد که هیچ منبعی «به طور واضح» به دلیل ارائه‌ی اطلاعات، برکنار نشده بود. هرچند نامه و فیصله‌هایی که اطلاع‌رسانی را تضعیف می‌کند، عملی می‌شدند. وضع محدودیت برای مصاحبه از سوی ریاست اطلاعات و فرهنگ هرات و [وضع محدودیت دسترسی به اطلاعات از سوی مقام ولایت فراه](#)، در مصاحبه با رسانه‌ها، نمونه‌هایی از تلاش‌ها برای ندادن اطلاعات بود.

12 - خشونت‌ها

الف: در حکومت وحدت ملی:

در جریان حکومت وحدت ملی، میزان خشونت بر رسانه‌ها افزایش یافته است. یک مقایسه نشان می‌دهد که در جریان سال 2017 میزان رفتاری‌های خشونت‌بار حکومت بر رسانه‌ها و

خبرنگاران، 47 درصد افزایش یافته است. در حالی که در سال 2012 برابر با 1390/10/11 تا 1391/10/10 (45 واقعه) و در 2013 برابر با 1391/10/12 تا 1392/10/10 (50 واقعه)، میزان رفتارهای خشونت‌آمیز حکومت با رسانه‌ها، با سال‌های 2015 برابر با 1393/10/11 تا 1394/10/10 (32 واقعه) و 2016 برابر با 1394/10/11 تا 1395/10/11 (63 واقعه) تقریباً یکسان است، اما میزان خشونت‌ها در نیمه‌ی نخست سال 2017 افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است.

بررسی‌های آماری نی نشان می‌دهد که در دو سال حکومت وحدت ملی و دو سال قبل از آن، میان‌گین خشونت‌هایی که در هر شش ماه بر رسانه‌ها از سوی دولت اعمال شده، 23 واقعه بوده است، اما در شش ماه نخست سال روان میلادی، این رقم به 34 مورد افزایش یافته است. این رقم نشان می‌دهد که خشونت‌ورزی حکومت با رسانه‌ها، در نیمه‌ی اول سال 2017 دقیقاً 47 درصد افزایش یافته است.

از جانب دیگر نجیب شریفی، رییس کمیته‌ی مصونیت خبرنگاران می‌گوید که این آمار افزایش 35 درصدی را نسبت به شش ماه نخست سال 2016 که در آن 54 رویداد خشونت رخ داده بود نشان می‌دهد. این رقم بلندترین رقم خشونت در برابر خبرنگاران در شش ماه نخست سال، در 16 سال گذشته است.

قابل ذکر است که در زمان حکومت وحدت ملی، خبرنگاران به صورت گروهی مجبور شدند شهرها و خانه‌هایشان را به دلیل شدت ناامنی‌ها و سقوط شهرها ترک کنند.

نی حمایت‌کننده رسانه‌های آزاد در افغانستان
Nai Supporting Open Media in Afghanistan

خشونت در برابر خبرنگاران افغانستان ۲۰۱۶

نوعیت خشونت فردی	جنوری	فبروری	مارچ	اپریل	می	جون	جولای	اگست	سپتامبر	اکتوبر	نومبر	دسامبر	مجموع
قتل	8					2	1				1	1	14
زخمی	18	2										3	23
پازداشت					1		2						3
تت و کوب	1	3	3	3	11	7	1	9	1	2	4	1	43
تهدید-اهانت	1	3		1	2	11		1	3	12	2	4	40
تهدید های گروهی	حدود 75 خبرنگار و کارمند رسانه بی در ولایت هلمند، پس از سقوط بخش‌های از شهر لشکرگاه توسط طالبان، در تاریخ 10 اکتوبر تهدید شدند												
تهدید های گروهی	حدود 96 خبرنگار و کارمند رسانه بی در ولایت قندوز، پس از سقوط بخش‌های از شهر قندوز برای بار دوم توسط طالبان، در تاریخ 3 اکتوبر تهدید شدند												
تهدید های گروهی	به تعداد 108 خبرنگار و کارمند رسانه بی در ولایت فراه، پس از سقوط بخش‌های از اطراف شهر فراه توسط طالبان، در تاریخ 8 اکتوبر تهدید شدند												
تهدید های گروهی	به تعداد 13 خبرنگار و کارمند رسانه بی در ولایت ارزگان، پس از سقوط بخش‌های از اطراف شهر تریکوت توسط طالبان، در تاریخ 8 سپتامبر تهدید شدند												
مجموعه												415	
موارد یکه از سوی دولت در برابر خبرنگاران صورت گرفته است													63
مواردیکه از سوی طالبان در برابر خبرنگاران صورت گرفته است													326
مواردیکه از سوی اشخاص ناشناس در برابر خبرنگاران صورت گرفته است													26

بر بنیاد یافته‌های دفتر نی، 108 خبرنگار و کارمند رسانه‌ای از ولایت فراه، 75 خبرنگار و کارمند رسانه‌ای از ولایت هلمند، 96 خبرنگار و کارمند رسانه‌ای از ولایت کندز و 13 خبرنگار و کارمند رسانه‌ای از ولایت ارزگان ناگزیر شده‌اند شهر، خانه و کارهایشان را به صورت گروهی ترک کنند و به ولایت‌های هم‌جوار و یا به کابل پناه ببرند.

13 - ترک مسلک خبرنگاری از سوی بانوان

در جریان حکومت وحدت ملی، برای اولین بار، یکی از ولایت‌های کشور (کندهز) سقوط کرد. سقوط این ولایت و در کنار آن، از دست رفتن برخی مناطق دیگر کشور از حاکمیت دولت، باعث شد که بانوان خبرنگار دست از کار بکشند.

در جریان حکومت وحدت ملی، بر اساس آمارها، حداقل 100 بانوی خبرنگار ترک وظیفه کردند. به اساس آمارهایی که در دفتر نی به نشر رسیده است، بیش از ۵۰۰ خبرنگار و کارمند رسانه‌ای با روی کار آمدن حکومت وحدت ملی کشور را ترک و به اروپا و دیگر نقاط جهان پناه جسته‌اند.

نجیب شریفی رییس کمیته‌ی مصونیت خبرنگاران گفته است که از سال ۲۰۱۴ تاکنون در حدود ۱۰۰ بانوی خبرنگار در کابل و سایر ولایت‌های کشور به خاطر تهدید جانی و نداشتن مصونیت در محل کار، وظایفشان را درک کرده‌اند.

این در حالی است که بانوان خبرنگار از تهدید افراد مسلح غیرمسئول، شورشیان، اعضای، خانواده و نبود امنیت در محیط کاری‌شان شکایت دارند و این مسایل را از عوامل ترک وظایفشان می‌دانند.

شکیلا ابراهیم‌خیل خبرنگار معروف تلویزیون طلوع که پس از حمله در سال ۱۳۹۴ بر کارمندان این رسانه، افغانستان را ترک کرد در آلمان پناهنده شده و گفته است: «کار خبرنگاری در کشورم را به این خاطر ترک کردم که با تهدید مواجه بودم.»

اما یک نظرسنجی که دفتر نی در فرجامین روزهای سال ۱۳۹۵ به راه انداخت، برخلاف باورها و تصوراتی که از قبل وجود داشت، ۱۲ درصد حضور زنان در رسانه‌های افغانستان افزایش یافته است. به اساس این نظرسنجی، ۱۲ هزار و ۵۵۳ نفر در رسانه‌های افغانستان مشغول به کار اند که از این میان ۲ هزار ۱۳۳ تن آن بانوان هستند.

حکومت وحدت ملی، قانون‌ساز قانون‌شکن

حکومت وحدت ملی در جریان فعالیت‌هایش، به حمایت از آزادی بیان و دسترسی به اطلاعات کارهای نمادینی کرد. از جمله این کارها یکی هم توشیح قانون دسترسی به اطلاعات بود، اما از سوی دیگر، میزان عملی کردن قانون دسترسی به اطلاعات و دریافت اطلاعات از سوی خبرنگاران به مشکل روبه‌رو شده است. چنان که در جریان ماه می ۲۰۱۷، دفتر نی نتیجه‌ی دو نظرسنجی را که یکی در باره‌ی اینترنت و خدمات اینترنتی و دیگر در رابطه به دسترسی به اطلاعات انجام شده بود اعلام کرد، هر دو نظرسنجی نشان می‌داد که شهروندان و خبرنگاران از وضعیت موجود ناراضی‌اند. کاربران اینترنت از سرعت کم و هزینه بلند اینترنت شکایت دارند و از هر ده خبرنگار ۹ خبرنگار حین دسترسی به اطلاعات به مشکل مواجه می‌شوند. بررسی‌ها و نتایج رفتارهای حکومت وحدت ملی و شخص رییس‌جمهور کنونی نشان می‌دهد که حکومتش، حامی قانون‌سازها، اما در عین زمان قانون‌شکن است.

همچنان حکومت وحدت ملی، تا این دم، یک قانون دیگر را به نام قانون جرایم سایبری اجرایی ساخته که «محدودکننده‌ی آزادی بیان» خوانده شده است. همچنان حکومت وحدت ملی طرح قانون اعتصابات و اعتراضات را نیز ساخته است که احتمال تصویب و توشیح آن، به شدت نگرانی‌آور شده است.

الف: اجرای شدن قانون جرایم سایبری و «محدودسازی آزادی بیان»

در زمان حکومت وحدت ملی، قانونی که می‌تواند آزادی بیان را محدود کند، توشیح شد. این قانون، قانون جرایم سایبری بود. نهاد نی حمایت‌کننده رسانه‌های آزاد افغانستان در واکنش به توشیح قانون جرایم سایبری توسط رییس‌جمهور افغانستان واکنش نشان داد و گفت ابهامات در واژه‌ها و عبارتهای استفاده شده در این قانون می‌تواند محدودیت‌هایی را برای آزادی بیان ایجاد کند.

به باور نی، این محدودیت‌ها شامل دسترسی به اطلاعات، تفسیرپذیری ماده‌هایی که واضح نیستند و همچنین نبود تعریف اصطلاحات به کار رفته در این قانون است.

عبدالمجیب خلوتگر، رییس نی می‌گوید این نگرانی‌ها را با وزارت اطلاعات و فرهنگ در میان گذاشته اما پاسخی نگرفته است.

آقای خلوتگر گفت: «تعدادی از ماده‌های این قانون ابهام دارد، مثلاً راجع به تولید رسانه‌ای آنچه که خلاف اخلاق شمرده می‌شود، صحبت شده در حالی که گفته نشده که تولید دقیقاً چیست، راجع به این که وارد کردن وسایل تکنیکی و مخابراتی یک قسمت آن ممنوع است، اما گفته نشده که ممنوع چیست.» اما وزارت اطلاعات و فرهنگ در واکنش به این ابراز نظر نی گفت که تمام کودها در بخش استفاده از شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها در مطابقت به قانون اساسی کشور ساخته شده‌اند.

ب: طرح قانون اعتصابات: اعمال محدودیت زمانی برای بیان اعتراضها

پیشنویس قانون اعتصابات، اعتراضات و راه‌پیمایی‌ها نیز از سوی وزارت عدلیه‌ی کشور ارائه شده است که حکومت به اساس آن، از مظاهره و اعتصاب در شرایطی مبهم، می‌تواند جلوگیری کند. در نظر گرفتن جواز برای مظاهره به جای خبر دادن و محدودسازی زمان از سوی حکومت، باعث می‌شود که مظاهره‌کنندگان خواست‌هایشان را نتوانند ابراز کنند و این باعث کاهش زمینه‌های بیان آزاد و اعتراض می‌تواند شود.

قانون اجتماعات، اعتصابات و تظاهرات، دارای شش فصل و ۳۳ ماده بوده که طرح نهایی آن در تاریخ ۲۹ جوزای ۱۳۹۶ در مقر وزارت عدلیه ارائه شد. این طرح، واکنش‌های اعتراضی تحلیلیگران را نیز برانگیخت.

پیش از این، قانونی در این زمینه وجود نداشت و تنها قانون اساسی که تضمین‌کننده آزادی‌های مدنی است، منبعی برای داشتن آزادی برای راه‌پیمایی‌ها و انجام اعتراضات بود و هنوز هم است.

پ: پابرجایی فرهنگ پنهان‌کاری

در حالی که حکومت وحدت ملی ادعای فراهم کردن زمینه‌های دسترسی به اطلاعات را دارد، اما نهادهای حامی خبرنگاران می‌گویند عملاً هیچ چیزی در این زمینه نه تنها تغییر نکرده، بلکه پنهان‌کاری همچنان ادامه دارد و دولت کار درستی به منظور مبارزه با این فرهنگ، که مانع اطلاع‌رسانی می‌شود، نکرده است.

فهیم دشتی، مسئول اجرایی اتحادیه‌ی ملی ژورنالیستان می‌گوید: «بر بنیاد قانون دسترسی به اطلاعات، هر نهاد دولتی مکلف به ایجاد مرجع اطلاع‌رسانی است، اما حکومت وحدت ملی تا کنون در این زمینه اقدام جدی‌ای نکرده است.»

فهیم دشتی که عضو کمیسیون نظارت بر دسترسی به اطلاعات نیز هست، می‌گوید هنوز هم فرهنگ پنهان‌کردن معلومات در نهادهای دولتی پا بر جا است. وی با انتقاد از بی‌توجهی حکومت برای اجرای قانون دسترسی به اطلاعات گفت: «حکومت وحدت ملی حاضر نیست برای کمیسیونی که از نحوه‌ی دسترسی به اطلاعات نظارت می‌کند و به اساس قانون یادشده ایجاد گردیده است یک افغانی پول بدهد. هنوز یک افغانی به صورت مستقیم و به عنوان بودجه در اختیار کمیسیون نظارت بر دسترسی به اطلاعات قرار نگرفته است. وقتی یک ساختار امکانات مادی و معنوی نداشته باشد، نمی‌تواند به درستی کار کند.»

آقای دشتی افزود کمیسیون نظارت بر دسترسی به اطلاعات تا به حال کاری اگر انجام داده، به کمک نهادهای ملی و بین‌المللی غیر دولتی بوده است.

او به عنوان نمونه به صورت مختصر از کارهایی که کمیسیون مذکور در راستای نهادینه‌شدن دسترسی به اطلاعات انجام داده است گفت: «ما حداقل در ۲۲ اداره‌ی دولتی و نزدیک به ۳۰ اداره‌ی غیر دولتی برنامه‌های آگاهی‌دهی عامه را راه‌اندازی کردیم و در مورد قانون، صلاحیت‌ها و مکلفیت‌های کمیسیون نظارت بر دسترسی به اطلاعات و مراجع اطلاع‌رسانی ذهنیت‌ها را روشن ساختیم، اما فرهنگ و ذهنیت اطلاع‌رسانی از سوی حکومت هنوز هم بسیار ضعیف است.»

در همین حال، سیداکرام افضلی رییس کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون دسترسی به اطلاعات می‌گوید: «کمیسیون دسترسی به اطلاعات که مسئولیت نظارت بر وضعیت دسترسی به اطلاعات در افغانستان را دارد در سال ۱۳۹۵ دریافته است که بسیار از نهادها تا اکنون متعهد به تطبیق قانون دسترسی به اطلاعات نیستند.» او همچنان افزود: چگونه‌ی عملکرد نهادهایی را که باید در مورد دسترسی به اطلاعات همکاری کنند را به چهار کتگوری تقسیم کرده‌ایم، در بخش اول اداراتی که در این کتگوری شامل‌اند با این کمیسیون همکاری خوب داشته مرجع مسئول اطلاع‌رسانی را ایجاد و فعال نگه‌داشته‌اند، گزارش‌های خود را به کمیسیون شریک ساخته و ابتکاراتی را نیز در بخش دسترسی بهتر به اطلاعات

داشته‌اند که تنها وزارت احیا و انکشاف دهات در این کتگوری قرار دارد.»

آقای افضل‌ی گفت که غیر از وزارت احیا و انکشاف دهات، دیگر اداره‌های دولتی برای دسترسی به اطلاعات کمک نمی‌کنند.

د: ادامه‌ی جلب خبرنگاران توسط دادستانی‌ها و نهادهای دیگر

در کنار آن چه مبنی بر ایجاد برخی از انواع جدید خشونت‌ورزی و ایجاد مانع بر کار خبرنگاران توسط حکومت وحدت ملی که در این گزارش ذکر شد، انواع قبلی خشونت بر خبرنگاران نیز در جریان حکومت وحدت ملی ادامه یافته است که یکی از این رفتارهای نادرست، جلب خبرنگاران توسط دادستانی‌ها و نهادهای دیگر است.

در حکومت وحدت ملی هم، به ادامه‌ی رفتارهای غیرقانونی با خبرنگاران، جلب خبرنگاران توسط دادستانی‌ها، آن گونه که در زمان حکومت قبلی ادامه داشت، دنبال شده است. در حالی که قانون رسانه‌ها، به هیچ صورت معرفی یک فعال رسانه‌ای را به دادستانی اجازه نمی‌داند، اما هنوز فراخواندن خبرنگاران به ادارات دادستانی‌ها ادامه دارد و این یکی از روش‌های متعارف ولی غیرقانونی حکومت با رسانه‌ها برای تحت فشار قرار دادن خبرنگاران بوده است.

پرویز کاوه، مدیر مسئول روزنامه ۸صبح، در مورد نامه‌ی احضار دادستانی کل در نهم عقرب 1394 گفت: «یک سال قبل مطلبی در مورد مشکلات در دادستانی نشر کرده بودیم و ما از زبان کسی نوشته بودیم که چشم‌دیدهایش را از دیدار برخی متنفذان و بزرگان با رییس‌جمهور نقل کرده بود و این مطلب نشر شده، خوش دادستانی نیامده بود و دادستانی در پی جلب مدیر مسئول ۸صبح شد.»

کاوه در ادامه افزوده بود هر از گاهی در تهیه‌ی گزارش‌ها، خصوصاً گزارش‌های تحقیقی با موانع زیادی مواجه می‌شوند و پس از نشر گزارش با تهدیدهای مستقیم و غیر مستقیم مواجه می‌شوند.» آقای کاوه در 22 ثور 1392 نیز به دادستانی کل فراخوانده شده بود.

هم‌چنان والی زابل در ماه عقرب 1394 نیز شماری از خبرنگاران را به دادستانی آن ولایت معرفی کرد. رفتار

فراقانونی در جلب خبرنگاران، در ولایت‌های فراه، هلمند و قندهار نیز جریان داشته است و هیچ برخوردی در این زمینه با خبرنگاران، معیاری و مطابق قانون نبوده است.

پیش از این در دوره‌ی قبل از حکومت وحدت ملی، مدیر مسئول روزنامه‌ی ماندگار، نورالله ستانکزی یکی از خبرنگاران در ولایت لوگر در سال 1390 از سوی دادستانی‌ها جلب شده بودند.

امیدواری‌هایی که حکومت وحدت ملی ایجاد کرده است

الف: توشیح قانون دسترسی به اطلاعات

برای اولین بار، قانون دسترسی به اطلاعات توسط محمد اشرف غنی در تاریخ 10 قوس 1393 توشیح شد. تدوین و توشیح این قانون، در قانون رسانه‌ها پیش‌بینی شده بود و در حکومت وحدت ملی عملی شد. توشیح این قانون، با استقبال‌هایی همراه بود. خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای، توشیح این قانون را یکی از امیدهای تازه برای سهولت‌آفرینی در راستای کاهش محدودیت‌های دسترسی به اطلاعات برای خبرنگاران و رسانه‌ها دانسته شده است.

نی در اعلامیه‌ای در واکنش به این خبر گفت: «آزادی بیان بدون داشتن حق دسترسی به اطلاعات معیوب می‌ماند. به همین دلیل هم بود که جای گزارش‌های تحلیلی و تحقیقی در رسانه‌های افغانستان اکثراً خالی می‌ماند. چون دسترسی خبرنگاران به مدارک و اسناد لازم میسر نبود. قانونی که توشیح شده سهولت‌های لازم را برای خبرنگاران به وجود می‌آورد.»

ب: ایجاد کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون دسترسی به اطلاعات

پس از توشیح قانون دسترسی به اطلاعات، کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون حق دسترسی به اطلاعات در تاریخ 8 میزان 1394 ایجاد شد.

مسئولان این کمیسیون، نقض قانون دسترسی به اطلاعات را از سوی اداره‌های دولتی از زمان توشیح آن تا حال تأیید می‌کنند و می‌گویند پس از این هر نهاد دولتی که بخواهد

این قانون را نقض کند، با برخورد جدی این کمیسیون روبه‌رو خواهد شد.

پ: ایجاد کمیته‌ی مشترک مصونیت و امنیت خبرنگاران

هم‌چنان ایجاد کمیته‌ی مشترک مصونیت و امنیت خبرنگاران به تاریخ ۱۳ میزان ۱۳۹۵، از تلاش‌های امیدآفرین حکومت وحدت ملی در راستای مصونیت خبرنگاران است.

نی دریافته است که کارهای محوله به این کمیته، اگر به صورت درست اجرا شود، می‌تواند سبب توسعه و گسترش کار خبرنگاری شود.

ج: ایجاد کمیته‌ی بررسی پرونده‌های خشونت بر خبرنگاران

از دیگر موارد، آغاز بررسی پرونده‌های خشونت بر خبرنگاران توسط کمیته‌ی موظف است. این کمیته، در زمان حکومت وحدت ملی در نهم حوت ۱۳۹۴ ایجاد شده است. اگر چه هنوز نتایج این کمیته از بررسی پرونده‌های خشونت بر خبرنگاران ارائه نشده، اما اگر این بررسی‌ها به صورت درست و اصولی اجرا شود، می‌تواند در به‌ترسازی وضعیت کار رسانه‌ای، اثرهای مثبتی برجای بگذارد و از محدودیت‌ها بکاهد.

د: افزایش 12 درصدی بانوان خبرنگار

یافته‌های نی، در یک نظرسنجی که به تاریخ ۳۰ حوت ۱۳۹۵ نشر شد، نشان می‌دهد که با وجود تهدیدهای امنیتی و عنعنه‌ای، شمار بانوان خبرنگار در افغانستان، 12 درصد افزایش یافته است. این افزایش که در زمان حکومت وحدت ملی به میان آمده است، می‌تواند باعث به میان آمدن امیدهای بیشتر برای آینده شود. بررسی‌های نی پیش از این، گواه این نیز بود که دست کم یک صد بانوی خبرنگار به دلیل ناامنی و سقوط یک ولایت و تهدیدهای فرهنگی، شغل‌هایشان را رها کرده‌اند.

نتیجه‌گیری

مروری بر رفتارهای حکومت وحدت ملی در برابر خبرنگاران نشان می‌دهد که این حکومت، عامل رفتاری‌های خشونت‌بار تازه بر خبرنگاران بوده است. این بدرفتاری‌ها، از سطح عالی حکومت آغاز شده و تا رده‌های پایینی ادامه دارد. در حکومت وحدت ملی، برای نخستین بار بود که رئیس‌جمهور به رسانه‌ها توهین کرد. در این حکومت بود که رئیس‌جمهور خبرنگاران را از پرسیدن منع کرد و قانون دسترسی به اطلاعات را که خودش توشیح کرده بود، زیر پا گذاشت. در جریان حکومت وحدت ملی بود که برای نخستین بار، خبرنگاران به دستور شورای امنیت ملی جلب، بازداشت و بازجویی شدند. رویارویی محافظان رئیس‌جمهور با خبرنگاران، برخاسته از زمان حکومت وحدت ملی بود.

در همین حال، خلاصه این گزارش، بیان‌گر ادامه‌ی رفتارهای بد گذشته در زمان حکومت وحدت ملی نیز هست. افزایش اعمال سانسور و نقض قوانین مرتبط، برخوردهای خشن و کینه‌توزانه، بازداشت، لت و کوب و رفتارهای غیرحرفه‌ای از جانب حکومت بر رسانه‌ها و جلوگیری از دستیافتن به اطلاعات از مواردی است که پیش از حکومت وحدت ملی نیز وجود داشت، اما در جریان حکومت وحدت ملی افزایش یافته است.

پیش از حکومت وحدت ملی، در زمان حامد کرزی، هیچ‌گاه شخص رئیس‌جمهور با رسانه‌ها اهانت‌آمیز رفتار نکرده بود. در کنار آن، اهانت‌های دیگر مسئولان بلندرتبه به رسانه‌ها، نیز از واقعاتی بود که در جریان ده سال اخیر رخ داده و به نحوی، سبب سرزنش رسانه‌ها شده است. کاری که در جریان حکومت وحدت ملی هم ادامه داشته است.

بازداشت‌های خبرنگاران توسط شورای امنیت ملی، ریاست عمومی امنیت ملی، جلب خبرنگاران از سوی نهادها به صورت غیرقانونی و ایجاد تفاهم‌های غیرقانونی، فیصله‌های نادرست و اخیراً پیش‌نویس‌های محدودکننده‌ی قانون‌ها و گداهای جزایی برای جرایم سایبری و اعتراضات و اعتصابات، بیان‌گر صریح افزایش برخوردهای بد حکومت وحدت ملی با رسانه‌ها و آزادی بیان و دیگر آزادی‌های مدنی مرتبط با آزادی بیان است.

باور خبرنگاران بر این است که این‌گونه رفتارها به صورت دوام‌دار، باعث سرکوب رسانه‌ها و دل‌سردی خبرنگاران و نیز محدود شدن فضای نشر و پخش اطلاعات آزاد می‌شود.

این همه، در حالی صورت می‌گیرد که دو رهبر حکومت وحدت ملی، در جریان مبارزات انتخاباتی، به شدت به حفظ آزادی بیان به عنوان یک دست‌آورد بزرگ، متعهد بودند، اما با

مروری بر این گزارش، می‌توان گفت که در عمل حکومت وحدت ملی نشان داده است که تعهد عملی‌ای به آزادی بیان ندارد، زیرا به بازداشت‌های غیرقانونی، اهانت به خبرنگاران در سطح عالی‌ترین مقام دولت، سرکوب خبرنگاران توسط محافظان رییس‌جمهور، اعمال سانسور، تأمین نکردن امنیت، ندادن اطلاعات، از بین رفتن زمینه‌ی کار بانوان خبرنگار، داده است.

نی حمایت‌کننده‌ی رسانه‌های آزاد افغانستان، یک بار دیگر، با ارائه‌ی این گزارش، خواستار هرچه باز شدن زمینه‌های نشر و پخش اطلاعات در چارچوب قانون‌های مادر و رفع چالش‌های یادشده در این گزارش و نیز از میان برداشتن بدبینی‌ها در باره‌ی رسانه‌ها است و از همه‌ی جناح‌ها درخواست بهبود در وضعیت اطلاع‌رسانی، سهولت در دسترسی به اطلاعات برای تمامی شهروندان است و از دولت افغانستان می‌خواهد که از رفتارهای فرا قانونی و تضعیف‌کننده با رسانه‌ها، خودداری کند و با هیچ ارزشی، آزادی بیان و دسترسی به اطلاعات را به معامله نگذارد و نیز برای بهتر شدن زمینه‌های کار بانوان خبرنگار، تلاش‌های بی‌دریغانه کند.